

Marito Mihovil Letica, *Odnos metafizike i znanosti: Boškovićevo metafizičko prirodoslovlje*, Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove, biblioteka Filozofski niz, Zagreb, 2011, 255 str.

Autor knjige *Odnos metafizike i znanosti: Boškovićevo metafizičko prirodoslovlje* diplomirao je filozofiju i religiologiju na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove. Ovo djelo — koje predstavlja njegov filozofski prvijenac — određeno je proširenje njegova diplomskog rada.

Knjiga je podijeljena u pet tematskih cjelina, uz uvodno i zaključno razmišljanje. U prvome poglavlju autor određuje polazište i smjernice, a već u drugome prelazi na razmatranje osnovnih obilježja Boškovićeve filozofije prirode. U trećem poglavlju usmjeruje istraživanje prema nezaobilaznoj metafizičkoj podlozi Boškovićeve filozofije prirode. Pritom posebnu pozornost posvećuje terminološkim pitanjima, a zatim kritici i opravdanju metafizike. Ocrtavanje metafizičke podloge Boškovićeva prirodoslovlja Letica dovršava u idućem poglavlju naslovljenom »Glavne mijene metafizike u povijesti filozofije«. Ono je podijeljeno u dva dijela. Prvi predstavlja jasan pregled od antike do Kanta, dok drugi pridaje veću pozornost Kantovomu kritičkom idealizmu i sintetičkim sudovima *a priori*. Nakon što je prilično iscrpno predstavio filozofski, točnije metafizički vidik, bez kojega se teško može razumjeti Boškovićeva misao, u petom poglavlju zaustavlja se na analizi

metafizičkih i fizikalnih aspekata geometrije i matematike, kao i prostora, vremena i materije u Boškovićevih prethodnika. U šestom i posljednjem poglavlju knjige koje ujedno predstavlja vrhunac i centralnu točku istraživanja, autor na temelju prethodno utvrđenoga pristupa promišljanju utjecaja metafizičkih postavki na razvoj Boškovićevih geometrijskih i uopće matematičkih ideja te poimanja prostora, vremena i materije. Poglavlje je podijeljeno u tri dijela od kojih svaki ukazuje na anticipacije: prvo na neeuklidske geometrije, drugo na teoriju relativnosti i treće na kvantnu teoriju.

Knjiga bez dvojbe uvelike doprinosi upoznavanju i razumijevanju Boškovićeva znanstvenog opusa, posebno u vidu njegova utemeljenja tj. filozofskih struja koje su utjecale na njegov razvoj. U tom smislu djelo ne predstavlja samo još jedan općenit prikaz Boškovićeva filozofsko–znanstvenoga sustava i njegovih anticipacija moderne znanosti, nego autor nastoji osmisliti apologiju metafizike i skolastike kroz analizu Boškovićeve filozofije prirode. Stoga je njegova temeljna preokupacija otkloniti svaku interpretaciju koja predstavlja Boškovića kao kritičara skolastičkih i filozofskih zabluda na području metafizike, smatrajući je temeljenom na nerazumijevanju i prema tome pogrešnom. Interpretacije te vrste pojavljuju se poglavito u ranijim tumačenjima Boškovićeve misli. Letica nedvojbeno pokazuje kako je Boškovićeva znanost tj. njegovo prirodoslovlje rezultat spekulacije koja metafizičkim pristupom otkriva skrivene zakonitosti prirode, stoga drži da je Boškovićeva teorija silā i strukture materije proizvod kvalitativne metode istraživanja koja se uvelike razlikuje od kvantitativnih pristupa pozitivističkih znanosti koje pokušavaju učiniti mjer-

ljivim i ono što se samo po sebi ne može mjeriti.

Osim ovoga, Letica ukazuje na svekolike anticipacije Boškovićeve misli u modernoj znanosti — fizici. Od spomenutih anticipacija u Boškovićevoj filozofiji prirode nalaze se, kako Letica napominje, oštroumni nagovještaji i jasni predoblici kvantne fizike i teorije relativnosti. Također, moguće je prepoznati naznake ideja na kojima se temelji teorija determinističkoga kaosa. U istom duhu, Letica s velikom odlučnošću nastoji povezati Boškovića s fraktalnom geometrijom iznoseći vjerodostojne argumente kojima opovrgava stavove o »nategnutim« mišljenjima Boškovićeve utjecaja na razvitak ideje fraktala. U svakom slučaju, Letičino je uvjerenje, s kojim se teško ne složiti, da je Bošković aristotelovsko–skolastičkim metafizičkim pristupom dospio do vizionarskih teorija koje su unutar znanstvene zajednice potvrđene sto, dvjesto i više godina nakon njegove smrti te smatra da, u pogledu dotičnih teorija, još nije sve rečeno. Potrebno je također napomenuti da u apologiji metafizike kao temelja Boškovićeve prirodoslovlja Letica pokazuje iznimno poznavanje metafizičke problematike, kao i povijesti filozofije od njezinih početaka do modernih strujanja.

Knjiga koja je predstavljena u kratkim crtama rezultat je analitičkoga promišljanja Marita Mihovila Letice. Ona je doprinos filozofsko–prirodoslovnemu istraživanju te će kao takva biti od velike pomoći svakomu tko želi bolje upoznati Josipa Ruđera Boškovića, njegov genijalni znanstveni opus i njegove temelje. Uz ovo predstavlja također velik doprinos u obilježavanju tristote obljetnice rođenja Josipa Ruđera Boškovića.

Aleksandar Stipan

A. Schneider, *Naša domovina je na nebesima. Studije — članci — razmišljanja*, (ur. M. Steiner), Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove, Biblioteka Theosis, knjiga 14, Zagreb, 2011, 580 str.

Autor ove opširne i sadržajno preobilate knjige hrvatski je isusovac Alfred Schneider, umirovljeni profesor teologije i dugogodišnji predavač dogmatike na Filozofsko–teološkome institutu Družbe Isusove. A. Schneider predavao je više teoloških disciplina: fundamentalnu teologiju, kristologiju, pneumatologiju, ekleziologiju, mariologiju, bogoslovne kreposti, sakramente inicijacije i svećeničkoga reda, eshatologiju i inspiraciju Svetoga pisma. Stekavši obilno iskustvo kroz predavanja i skupivši pozamašnu građu na području teologije, dao se na pisanje teoloških članaka, knjiga i skriptata. Tako već 1991. objavljuje prvu knjigu pod naslovom *Na putovima Duha Svetoga*. Zatim je priredio skripta iz svih spomenutih disciplina koje je predavao, koje će nešto kasnije objaviti i kao knjige.

Knjiga pod naslovom *Naša je domovina na nebesima* donosi sabrane studije, članke i razmišljanja koje je A. Schneider već objavio u raznim časopisima i zbornicima. Ipak je nekoliko kraćih (ukupno pet) članaka po prvi put ovdje tiskano. Prema mišljenju urednika knjige M. Steinera, činilo se prikladnim sakupiti autorove spise na jednome mjestu kako bi bili lako pristupačni svima koji se zanimaju za teološka pitanja, bilo kao znanstvenici, bilo kao vjernici koji žele obogatiti svoj duhovni život čitanjem vrijednih tekstova.

Knjiga je podijeljena u pet poglavlja. U svakome poglavlju prikazane su najprije opširne studije, slijede kraći članci te prigodna razmišljanja. Na početku su posebno navedeni časopisi i zbornici u kojima su objavljeni pojedini spisi odnosno naznaka ako su ovdje tiskani prvi put. Posljednji je prilog kratka piščeva autobiografija.